28.12.2022

Група 14. Всесвітня історія. Урок 55. Індія. Ладиченко 11 клас с. 91-96.

Індія

Актуалізація предметних компетентностей

Пригадайте ім'я найбільш відомого індійського борця за національне звільнення першої половини XX ст. Які методи боротьби він сповідував?

1. Утворення Індійської республіки та Пакистану. Конфесійне протистояння в регіоні. Ще однією могутньою країною Азії є Індія. Національно-визвольний рух у цій найбільшій англійській колонії значно посилився після Другої світової війни. Керували ним дві партії - ІНК (Індійський національний конгрес), лідером якої був Джавахарлал Неру, і Мусульманська ліга на чолі з Мухаммедом Алі Джинною. ІНК виступав за збереження цілісності та єдності країни, а Мусульманська ліга вимагала створення незалежної мусульманської держави Пакистан.

• Карикатура: М. Ганді звертається до М. Л. Кінга: «Вражаюче, пане Кінг, ці замаховці думають, що вони нас вбили!»

Новий віце-король Індії лорд Л. Маунтбеттен після довгих консультацій з лідерами обох провідних партій зрозумів, що примирення неможливе, і в червні 1947 р. з'явився план поділу Індії лорда Маунтбеттена, за яким країну передбачалося поділити за релігійною ознакою на дві держави - Індію (або Індійський Союз) і Пакистан, які мали увійти до складу Британської співдружності націй на правах домініонів. План ліг в основу закону «Про незалежність Індії», прийнятого парламентом Великої Британії. Вивід британських військ було завершено 15 серпня 1947 р. На картах світу з'явилися дві нові держави - Індійський Союз (Індія) і Пакистан.

Кордони між новоутвореними державами не відображали особливостей національного складу, географії та історичних традицій, що призводило до збройних конфліктів між Індією і Пакистаном. Перший з них виник восени 1947 р. у князівстві Кашмір.

Магараджа (князь) Кашміру, за віросповіданням індус, хотів приєднати князівство до Індії, а основна маса населення, мусульмани, - до Пакистану. У декількох районах князівства вибухнули повстання проти магараджі. Вони були підтримані

пакистанськими добровольцями. На території, захопленій ними, було проголошено створення суверенного утворення «Вільний Кашмір». У жовтні 1947 р. між Індією і Пакистаном спалахнув збройний конфлікт через Кашмір, що його змогли припинити лише за посередництва ООН.

Політика міжконфесійного протистояння спричинила переселення мільйонів людей з однієї країни до іншої. За приблизними підрахунками, мігрувало понад 6 млн мусульман і 4,5 млн індусів, близько 700 тис. осіб загинуло в індусько-мусульманських сутичках.

Проти індусько-мусульманської ворожнечі різко виступив Махатма Ганді. Він укотре оголосив голодування на знак протесту. Але позицію Ганді не поділяли екстремісти з обох боків. У січні 1948 р. його було смертельно поранено. Смерть М. Ганді дещо згасила пристрасті, змусила лідерів ІНК та Мусульманської ліги піти на поступки.

БЛІЦ-ОБГОВОРЕННЯ

Спробуйте пояснити, як ви розумієте зміст карикатури. Свою точку зору аргументуйте.

Протягом 1947-1949 рр. відбулося приєднання 555 індійських князівств (із 601) до домініону Індія, інші увійшли до складу Пакистану. Індійський уряд провів реформу князівств, ліквідувавши чимало з них.

26 листопада 1949 р. було ухвалено нову конституцію Індії. Після набрання чинності конституції 26 січня 1950 р. країна стала незалежною.

2. Індійський національний конгрес. Першим прем'єр-міністром незалежної Індії став Джавахарлал Неру, який очолював партію Індійський національний конгрес. Із вступом Індії на шлях незалежності розпочалася нова епоха в житті її народу, перед яким постало історичне завдання подолання колоніального минулого і вибору шляху розвитку.

Особливості економічної політики Дж. Неру:

- створено три сектори економіки: державний (важка промисловість, енергетика, транспортні засоби, зв'язок), змішаний (сучасні галузі економіки, фінансовані як із бюджету, так і приватним сектором), приватний (легка і харчова галузі);
- залучення значних іноземних інвестицій;
- ставка на розвиток великих сільських господарств, що мали б високу продуктивність.

За роки незалежності Індія досягла великих економічних успіхів. З'явилися нові сучасні галузі промисловості - аерокосмічна, приладобудівна, нафтохімічна та ін. Індія виготовляє електронну апаратуру, легкові автомобілі, ліки тощо. У деякому зростанні виробництва зернових певну роль відіграла «зелена революція» - комплекс агротехнічних заходів, пов'язаних із застосуванням високоврожайних сортів культур, штучних добрив, сучасної сільськогосподарської техніки. Втім, «зелена революція» мала обмежений характер. Вона охопила порівняно невелику кількість поміщицьких і заможних господарств, оскільки вимагала значного збільшення капіталовкладень.

Зовнішньополітичний курс ІНК у 1947-1964 рр. вирізнявся чіткістю позицій у таких основоположних питаннях, як боротьба за мир, безпеку і співробітництво, протидія агресії, колоніалізму і расизму.

• Джавахарлал Неру

Разом із чотирма іншими країнами Азії (Пакистан, Індонезія, Бірма, Цейлон) Індія стала ініціатором скликання конференції в індонезійському м. Бандунг у квітні 1955 р., у роботі якої взяли участь керівники урядів 29 держав Азії та Африки. Бандунзька конференція, на якій провідна роль належала Індії та КНР, виступила від імені більшості населення земної кулі (понад 1,5 млрд осіб) на підтримку миру й національної свободи.

Дж. Неру і його країна стояли біля витоків руху неприєднання. За ініціативи Індії, Індонезії та Югославії у вересні 1961 р. в Белграді відбулася 1-ша конференція керівників держав та урядів країн, що не приєдналися, у якій взяли участь 25 держав.

Однак серйозних ускладнень зазнали в ті роки відносини з Китаєм. Наприкінці 1950-х - на початку 1960-х рр. КНР висунула претензії на деякі райони в Гімалаях, провадила шовіністичну політику стосовно народів Тибету. Це призвело до втечі з Тибету «живого бога» всіх буддистів далай-лами до Індії. Підтримка далай-лами індійським урядом погіршила відносини між державами. Спалахнув збройний конфлікт. Китайські війська захопили частину індійської території в Гімалаях. Ці події згубно вплинули на стан здоров'я Дж. Неру, і в травні 1964 р. він помер.

Зі смертю Дж. Неру завершилася ціла епоха в житті незалежної Індії, оскільки саме Неру був творцем політичної системи країни та її зовнішньої політики.

3. Індіра Ганді. Після смерті Дж. Неру 1964 р. прем'єр-міністром Індії став Лал Бахадур Піастрі. У своєму першому виступі по радіо він заявив, що його уряд неухильно крокуватиме курсом Дж. Неру. Однак у січні 1966 р. Шастрі несподівано помер від серцевого нападу. Незважаючи на протидію опозиції на чолі з М. Десаї, третім прем'єр-міністром незалежної Індії стала Індіра Ганді, дочка Дж. Неру.

Індіра Ганді рішуче приступила до соціально-економічних реформ. Світова енергетична криза середини 1973 - початку 1974 рр. призвела до кількаразового збільшення витрат на імпорт нафти, за рахунок якого покривалися 2/3 потреб Індії у цьому виді сировини. Стався різкий спад виробництва в енергетиці, що, своєю чергою, негативно позначилося на промисловості. Тривали зростання цін та інфляція. Сільському господарству завдала тяжкого лиха страшна посуха, що тривала чотири роки поспіль. Падав і без того невисокий життєвий рівень населення. Незважаючи на оголошений урядом І. Ганді курс на досягнення економічної самостійності, Індія мусила знову вдатися до солідних іноземних позик. В умовах економічної кризи наростав спротив опозиції. За цієї ситуації уряд вдався до екстраординарних заходів: 26 червня 1975 р. оголосив надзвичайний стан у країні.

• Індіра Ганді

Тим часом опозиція консолідувала свої сили. Депутати парламенту від правих партій об'єдналися в одну фракцію, що дістала назву «Джаната фронт», перетворену потім на «Джаната парті» (Народна партія).

На виборах до парламенту, що відбувались у березні 1977 р., більшість місць (270) отримали представники «Джаната парті», ІНК здобула лише 153 місця. Відтак, було сформовано уряд «Джаната парті» на чолі з Морарджі Десаї. Поразка ІНК призвела до його розколу. На початку 1978 р. І. Ганді оголосила про створення нової партії, названої її ім'ям, - Індійський національний конгрес (Індіри), що стояв на позиціях М. Ганді та Дж. Неру.

4. Індія на зламі XX — XXI ст. На позачергових виборах до Народної Палати в січні 1980 р., викликаних урядовою кризою, ІНК(І) досяг значного успіху, отримавши 2/3 мандатів. Індіра Ганді після 33-місячної перерви знову стала на чолі уряду, який продовжив курс центристського напрямку.

Однак, крім економічних проблем, які поступово вирішувалися, в Індії ще існують проблеми етнічні та релігійні. Сепаратистські течії використовують їх у своїх цілях, зокрема вони прагнуть перетворити окремі регіони країни на самостійні держави. Ця проблема залишається чи не найголовнішою для індійського уряду.

Так, сикхи прагнуть створити незалежну державу Халістан на території Пенджабу (північно-західна частина Індії). Вони закликали до розчленування Індії, тероризували населення, вбивали небажаних їм політичних і громадських діячів, провокували зіткнення між різними релігійними громадами. Сикхи були організаторами низки диверсій на залізницях, індійських авіалайнерах. Спроби переговорів з їхнім керівництвом результатів не принесли, хоча індійський уряд готовий був піти на деякі поступки. Більше того, навесні 1984 р. вони захопили Золотий храм в Амрітсарі (своєрідну сикхську Мекку), перетворивши його на штаб-квартиру. Воєнна операція урядових військ «Блакитна зірка» з очищення Золотого храму від сикхських терористів у червні 1984 р. не тільки не поставила крапки у вирішенні пенджабської кризи, а й стала відправним пунктом для її подальшого трагічного розвитку - вбивства сикхськими екстремістами прем'єр-міністра І. Ганді 31 жовтня 1984 р.

Постріли в Делі призвели до зростання сепаратистських тенденцій і збройних конфліктів на етнорелігійному ґрунті, крім Пенджабу, і в інших штатах.

На загальних виборах до центрального парламенту у грудні 1984 р. індійський народ рішуче висловився на підтримку національної єдності. Переконливу перемогу здобув ІНК(І), отримавши рекордну більшість депутатських мандатів (401 з 508). Прем'єр-міністром країни на 5 років став син Індіри Ганді Раджив.

• Раджив Ганді

Уряд Раджива Ганді (1984-1989) ужив рішучих заходів для забезпечення законності і порядку. Він проголосив основними завданнями внутрішньої політики подальше зміцнення єдності країни, боротьбу проти сепаратистських елементів і «старих ворогів» індійського суспільства - бідності, неписьменності, хвороб. Проте виконання цих завдань зіткнулося з численними труднощами. Хронічним явищем стало безробіття (у 1985 р. 25 млн осіб), зростали корупція та зловживання владою в апараті правлячої партії, що, звісно, викликало обурення різних верств індійського суспільства.

На виборах 1989 р. ІНК втратив владу, проте новий уряд теж не зміг навести порядок у країні й оголосив дострокові вибори 1991 р. Раджив Ганді сподівався повернутися до керма правління країною, однак на одному з передвиборчих мітингів був убитий терористками-смертницями.

Після вбивства Раджива з 1998 р. політичну кар'єру розпочала Соня Ганді, його вдова. Вже через рік її було обрано лідером опозиції, і в 2004 р. ІНК під її керівництвом здобув перемогу. Проте, внаслідок потужної кампанії, спрямованої проти приходу до влади іноземки (Соня народилася у Італії), прем'єр-міністром став запропонований нею Манмохан Сінгх. З 2014 р. на цій посаді - Нарендра Моді.

РОЗВИВАЄМО КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Запропонуйте свої варіанти подолання проблеми сикхського тероризму в Індії.

На початку 1990-х рр. у Індії розпочалася економічна лібералізація, яка дістала свій вияв у приватизації державних підприємств і скороченні контролю над зовнішньою торгівлею та іноземними інвестиціями. Все це сприяло економічному зростанню ВВП країни більше ніж на 7 % починаючи з 1997 р., за обсягом ВВП вона посідає 12-те місце у світі. Індія - ядерна держава, про це стало відомо у травні 1998 р., коли в Індії було здійснено випробування ядерної зброї. Згодом те саме здійснив і Пакистан. Світ був шокований звісткою про те, що ці дві держави стали членами «ядерного клубу». На сучасному етапі Індія - країна, у якій швидкими темпами розвивається економіка, вона експортує багато різноманітних товарів і послуг. Зокрема є найбільшим у світі експортером чаю; широко експортуються також послуги в галузі програмування та інформаційних технологій.

Проте одночасно значна частина населення держави (25 %) живе за межею бідності, потерпає від безробіття (близько 11 %) та неможливості доступу до якісної базової та вищої освіти. Населення Індії, що швидко зростає, перевищує 1,2 млрд осіб.

Формуємо предметні компетентності

Хронологічну

Визначте, скільки років минуло між першою конференцією Руху неприєднання, коли Індія проголосила пріоритетом боротьбу за мир, і вступом до «ядерного клубу».

Просторову

Покажіть на карті кордони двох держав - Індії та Пакистану, у яких вони постали після Другої світової війни.

Інформаційну

Використавши додаткові джерела, складіть історичний портрет сім'ї Джавахарлала Неру, яка відіграла визначну роль в історії Індії XX ст.

Логічну

1. Схарактеризуйте становище Індії на момент закінчення Другої світової війни.

2. У чому полягають причини поділу Індії на дві держави?

3. Проаналізуйте курс Дж. Неру в економічній сфері.

Аксіологічну

Висловіть своє ставлення до дій прем’єр-міністра Індії Індіри Ганді щодо захоплення Золотого храму в Амрітсарі урядовими військами у 1984 р. Як можна було розв’язати конфлікт, на вашу думку?

Мовленнєву

Використавши додаткові джерела, обговоріть у парах перспективи українсько-індійських відносин у економічній, торговельній та культурній сферах.

Дати і події

15 серпня 1947 р. *- колишня колонія Індія розділилася на два британські домініони - Індійський Союз і Пакистан*

26 січня 1950 р. *- набуття чинності конституцією Індії*